

” Anno - 1726 den 7de octobr: blev Retten extraordinair satt
paa gaarden Frafiord i Hølle Skibreede af Sorenskriver
og efterfølgende 8 Æedssvorne Laugrettismænd Nafnl:
Thore Berge, Peder Forsand, Lars Oltesvigen, Aadne ibm.
Endre Hølle, Olle Torkilssen den yngre ibm. Thore item
og Olle Torchilssen den ældre ibm. –

(ny side)

Hvilchen forretning opsidderne paa Frafiord hafed begiered
av Velbaarne Hr. Amtmand Bendix Christian de fine
at motte skee for deris paaboende Gaard Frafiord kunde
blive besigtiget og Affeldet formedelst Erlidte Elvebrud, item og
og at faae aftaget 2de Laxefiskerier - det Eene kaldet
Høllen og i Gaardens skyld eftter gml. Matricul beregnet
til Skatter for 1 løb Smør -, det andet kaldet Osen
hvorav 3/4 deel er Benificerit Biskopperne i Christian-
sand til deris bordhold, og haver ydt i alle Slags
udgifter 6 Waager Lax samt og Stavangers Pastorats
den øvrige 1/4 del der haver givet 2 Waager Lax.

I forretningen Var Nærværende i egen Person Høyermedte
Hr. Amtmand de fine jtem Ædle S: Christen Montagne paa
Jorddrotterne Hr. Biskop Nyrop og Mag. Claus Windter sine Veg-
ne og ligeledis Var tilstæde Kongl: May: foged ædle Sr. Niels Hundt;
Derpaa presenterte så opsidderne paa Frafiorden Gunder, Biørn

Christopher og Rasmus saken for retten og begierede
at dend skade Frafiord Elven der tager sin Storhed
af 3 andre tilløbende Elve foruden Marche siget og Becher
har gjort paa deris brugende Jord motte besigtes. Men ogsaa
Laxefiskeriene motte tagis i Øyesiun og fornemligst
Osen hvor den av Elven udflydende Sand og Steen haver
giort Vandet saa grundt og lidet og udenfor Noede
Kastet at ald den fisk som de Kunde vente eller skal faae
derfor maae flye og gaae i Dybet tilbage. Paa samme for-
langende gikk Vi os da til de beskadigede Stæder.
Dennem toge i oyesiun og befant i efterfølgende Tilstand at Være
Paa den øfverste og Ost Sydostre Ende af Frafiord Elven
hvor bøen begynder paa dend Sydvestre siide haver field-
skred først udfaldt af Doursmaals Nuden og bort-
taget Een stor Langagtig Slette med Græs begroed,
men og neederstødt og Stoppet Elven saaledis at dend i
Stort Vandløb der formedelst tager større Force at
udfalde til beskadigelse for Jorden inden gierds som ligger
neden for. Desforuden befandtis et Støche neden for
Vest Nordvest fra forommelte Elvens forstoppelse
at Vandet Ved sit Stride Indfald haver udtaget Een stor, Lang

(ny side)

Bache og flat March med got Enge Græs tilforn begroed kal-
det Berghøl Næsset, og Endskiønt denne paa dette Stæd allerede

giorde skade af temmelig Concideration, saa befrygtes dog Dagligen langt Større u-lyche, om Store Vandløb skulle komme siden Grunden og Bachene paa baade sider af Elven saavel Paa denne Stæd som oven og neden for iche i Skabningen paa andere Fundamentis ere grundfestede end Løs Sand og smaa Runde Steene. Der- nest befantis een stæd, kaldet Høllen paa samme maade at Være overskylt og borttaget saa at i Stæden for Een af Distance hvid Jordplads tilforn Var frugtbahre Engslette, er der nu ickun Sandgruus og Steene, hvilchet og er paa den Sydvestre siide af Aaen, foruden at Aaen ved sit nye tagne Løb paa den Nordostre siide Ligeleedis haver grovt skad dog iche saa anseelig som den forommelte; Dette Altsammen er inden gierds og paa de stæder hvor gode høe sletter og til deels de beste haver været, saa at Mand i det Mindste kand ansee den borttagne og overskylte Jord for skade af 50 Las Høe aarligen. Videre befantes Vestenfor og uden for Bøes gierdet at Elven haver Viget fra sit sædvanlige Løb og udbrudt sig een nye Gang need til Søen.

Hvorveed een Gandske hvid Marck Skattel Rundene kaldet er Ruinerit og giort uduelig til fæbeede, samme fordervede Marck vi kand ansee og Ligne ungefehr mod 1/30 del af dend overblefne udmarck paa denne nedre og Vest Nordvestre siide af Gaarden. Hele denne Strechning er fra den Ost Sydostre Ende af Dahlen og need igiennem den mod Vest Nordvest (??) Laxefiskeriet Osen kaldet hvis afgifft er Christiansands Bispestoel in toto Benificeret. Foranmelte Laxefiskerie og dets beskaffenhed tog vi Ligeleedis i Nøye efttersiun og fant

at den titommelte og paa Frafiords Jorden oven for skadelige Elv
Ligeledes i Laxefiskeriet og dets Noede Kast iche haver giort
Mindre end oven for i Dahlen paa Jorden som forhen er
meldet. Men Mangefold Større og af den fra de op i Dahlen
liggende Bacher udbrudte Steen lagt rundt og uden for fiske
kasted under Gillien(?) hvor der nu staar een Lang Steen
grund i Skichelse som een halv Maane, foruden derfra
gaaende andre grunder og Stenger lige tvert over
for Elve Munden, Fra Vest Sydvest og til ost Nordost, Saa
at hvor nu fisken skal Indgaae til Kastene i Skuerstiden(?)
Naar er icke over 2 à 3 kvarter Dybt, hvilcket forhindrer

(ny side)

Laxen at Søge Elven, kommer i fiske kasted og gaar sit
Sædvanlige Løb da grunden og Steenbachen af Elve-
strømmen udkast er gandske lys og hvidagtig, hvoraf
kommer at Lejlendingerne paa Frafiord som fisker
oftte Med græmmelse maae see af gillien(?) Guds Store
Velsignelse at søge Landet og ville gaae i Noed kasted.
Men formedelst hand Støder paa den hvide Steengrund
og i det u-dybe Vand af 2 à 3 Kvarter Skreches og fløgter
tilbage. Fra dette Laxefiskerie forføyed Vi os til det andet
kaldet Høllen som Vi i sig selv iche kunde see at være anderledis
end det tilforn hafde været. Men som alt hvad de skal fiske i dette
Høll Endlig maae have sin opgang igiennem foromrørte Osen

og Elven der ved Steenfyldingen haver forhindret Laxen
Opgangen, saa følger fornødentl: at høllen Ligeleedes i
Velsignelsers givelse haver aftaget som Osen, fordj Osen
er Just Gabet hvor dend fangst skal igiennem som i høllen
kunde hentes. Eftter at saadan besigtelse var skeed og vi
igien til gaarden Frafiord hiemkom lod opsidderne paa Fra-
fiord i Retten Møde de dennem u-beslægtede Dannemænd
Nafnl: Olle Braadland og Haagen Molou som vidste hvad de
i Nærværende Aar 1726 hafde fisked som blev for opleste
Æedens forklaring og formanede til Sandhed at Siige
hvopaa de vidnet Saaledis: Det dennem er vitterligt
at det Frafiords opsiddere nu i Indeværende aar icke haver faaed
og fisked Nær til saa megen Lax at deris omkostning der-
paa anvendt kunde Stoppe og tilbage Erholde af Lax-
efiskeriet Osen, hvorpaa de med opragte fingre aflagde Saligheds Æed.
Hvoreftter alle opsidderne paa Frafiord selv Erbød at ville
aflægge Saligheds Æed at de Indeværende aar icke hafde
fisked Meere Lax i osen end 4 Vaager i det aller høyeste. –

Videre indleverede Gunder Frafiord og øvrige Med Opsiddere
et uddrag af dend nye Matriculerings examinations Protocol
om denne Gaard under Velbaarne Hr: Amtmand de fines
Verification som blev oplæst og Ad Acta skal henførís – .
Item blev i Rette levered een Sorenskriveren
Thomas Christensens afsagde Dom d: 19 Martii 1662, hvor-
meed hand vil beviise at Bispestolens andeel udj laxe-

fiskeriet er til hands bordhold tillagt og ei vedkommer Gaardens Taxt.

(ny side)

Videre hafde da ej titrørte opsiddere paa Frafiord at andgive men begierede Rettens Skiønsomhed paa hvad deris brugende Jord og Laxefiskerier bør avkortes for dend Erlidte og tilforn Specificerede Skade – Eftter dette gjorde Retten til Opsidderne Gunder, Biørn, Christopher og Rasmus Frafiord nesterfølgende Spørsmåale i anledning af Rentecammer Collegii Ergangne Befalling, saasom Hvormeget gaarden Frafiord eftter gammel Matricul haver Skyldet, Derpaa Svaret 5 Løber Smør – 2de blev på tilspørsel Svaret at Ermelte Frafiord bruges af Gunder, Biørn, Christopher og Rasmus alleene – 3de Hvem Gaardens Ejere er, Svarede Christiansands Bispestoel Beneficeret af Hiemmegaarden 4 løbe og opsidderne 1 løb som bestaar i høllen. Ellers er Laxefiskeriet Osen henlagt Bispestoelen og Stavanger Pastorat til Bordhold – 4de Tilspurdt hvormeget paa ald Gaarden fødis, Svarede i Nærværende tiid fødes 5 - Hæste 32 Nød og 60 Smaler, dog icke uden Lejlendingerene med stor omkostning og møye Maae slaae høe i fieldet. Men førend Elven brød kunde fødes 5 Hæste 36 à 38 Nød og Smaler 68 à 70 støcker – 5de hvor Mange Læs høe paa ald Gaarden kand aufles, dertil Svaret at af Hiemmebøen kunde fordum aufles 250 à 260 Læs Høe men nu at Skaden er skeed icke stort over - 200 Læs Høe. Den 20 øvrige fornødenhed Maae havis Med Møye fra Fieldet som før er Meldet. Hvad Sæden angaaer da Saais 18 tdr. Hafre og aufles 140 tdr. nu som tilforn. – Christen Montagne paa hands høiærværdighed Hr. Biskop Mag. Christo-

pher Nyrops Vegne formeente og Paastoed at Eftterdj opsidderne haver
bøxlet deris brugende Gaardparter med alt tilliggende saavel
Laxefiskeriet som alt andet under Eet og det Eene icke kand Separeres
fra det andet, kand da ej Opsidderne Nyde avkorting udj den
landskyld og anden Rettighed som de hidindtil haver Svaret. Endskiønt
deris Kongl: May.ts. ville være saa naadig og efterlade Noget af Gaar-
dens Skatter formeedelst fiskeriet er bleven forringet, allerhelst eft-
terdj samme landskyld i blandt andet Biskopperne i stæden for Gage,
er allernaadigst tillagtt. – .

Paa denne foranførte Beskaffenhed og Eftter dend Skade Jorden samt
fiskerierne i Særdelighed haver taget, kand vi Sorenskriver og laug-
rettismænd ej Kiende og Skønne Rettere end Laxefiskeriet Osen
bør avkortes 5 Waager i Henseende til dend aarl: Beskatning derpaa
maae giøris og alleene herefter Svare 3 Waager Lax i alle slags
afgifter, og det andet Laxefiskerie Høllen at avkortes 36 mark Smør
i henseende at samme tager part i Osens beskadigelse, siden fisken
igiennem den skal have sin opgang, og Saaledis bliver Høllen her-
eftter Staaende for 36 mark Smør som i Jordens Skyld til alle Skatter
og Landskyld er Indbereignet uden at vedkomme Osen der af deris
Kol. Majst. bortbenaadet baade med Skatte og Landskylds oppebørsel
til Christiansands Bispestoel og Stavanger Pastorat samme
til betieningmændenes borhold er lagt ligt Med gaarden Bru

(ny side)

i Aschøe Skibreede der Biskoppen Samme stæds Med Skatter

og Landskyld at oppeberge er allenaadigst Benificerit
Hiemmejorden Betsesend(?); da Endskiønt Vi kunde Eftter
Skades Storlighed have Anledning at affelde Een temmelig Deel
skeer det dog ej til høiere end 18mark Smør fordj af Høllen til-
forn er affeldt 36 mark; Denne Voris Skiønsomhed eftter Retfer-
dighed og Samvidtighed, Indstiller vi i øfrigt, til deris Ko.Mast:
Egen Approbation og Naade alt i følge af de Ergangne
Aarlige Skatte forordninger. ”

Vi ser altså at søksmålet delvis førte fram.

Item- likeledes

Ibidem, ibm – samme sted, som ovenfor

Ryfylke tingrett, Tingbok for Karmsund og Hesby 1725-1728, side 66b – 67a.

[Rettergangsmateriale: SAST, Ryfylke tingrett, I/IB/IBBa/L0045: Tingbok, Karmsund og Hesby, 1725-1728, s. 64b-65a - Skanna arkiver - Arkivverket \(digitalarkivet.no\)](#)

02.01.2022

PTH